

ЧАСТ ОТ КОЛЕКТИВНА МОНЕТНА НАХОДКА ОТ XVI В. ОТ СЕЛО ГОРНИ ДЪБНИК, ПЛЕВЕНСКО

Красимир Т. КРЪСТЕВ, Венко ИВАНОВ¹

Нумизматичният фонд на Регионален исторически музей – Плевен (РИМ – Плевен) е богат на единични и колективни монетни находки от периода на първите векове на османското владичество. Той е сред малкото български музеи, които могат да се похвалят, че значителна част от монетното богатство от този период вече е обнародвано. Заслугата за това е най-вече на Теодора Ковачева (Ковачева 1986, 45-61; Ковачева 1988, 43-48).

През 1996 г., по време на изкопни работи в гр. Горни Дъбник, е открита кожена торбичка с тридесет сребърни монети (25 османски и 5 западноевропейски). Те са предадени от Христо Иванов Станев. Тогавашният нумизмат в РИМ – Плевен, Петър Бънов, определя относително прецизно двадесет и пет от тях, че са на султаните Сюлейман I и Мурад III. Останалите пет монети са западноевропейски и отново са определени сравнително правилно.

Липсва точна информация за Горни Дъбник (общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) през XVI в. Проявен е само интерес за историята на селото в периода на Руско-турската освободителна война (1877 – 1878). Нумизматична информация обаче е налична. Освен разглежданата по-долу колективна находка, още две произхождат от землището на града. И двете се отнасят към епохата на античността. Първата от тях се състои от седем тетрадрахми на Тасос и Първа македонска област, като имало и други монети, но те са изгубени (Прокопов, Ковачева 2006, 90). Втората се състои от пет рим-

¹ Красимир Т. Кръстев (Шуменски университет „Константин Преславски“) е автор на втората част, съдържаща информация за монетите и на каталога; Венко Иванов (РИМ – Плевен) е автор на първата част, съдържаща общата информация за времето и мястото на откриване на съкровището, другите находки от региона и на снимките. Авторите на тази публикация сме единодушни, че РИМ – Плевен притежава впечатляващ нумизматичен фонд и имаме намерение да продължим работата по обнародването му и в бъдеще.

ски монети от III в. на императорите Гордиан III (238 – 244), Филип I (244 – 249), Отацилия (съпругата на Филип I) и Траян Деций (249 – 251) (Герасимов 1964, 242). Освен тях в нумизматичния фонд на РИМ – Плевен се съхранява и една единична монета на император Константин II (337 – 340).

Обект на тази публикация е едно малко, но много интересно съкровище, открито през 1996 г., което по различни причини остава непубликувано. За пръв и единствен път за него споменава Христо Харитонов с своя подробен обзор на колективните и единичните монетни находки от територията на днешна България. Той посочва, че е получил данните от Петър Бънов. Монетите са определени като част от колективна монетна находка, която е означена в монографията на Харитонов като Плевен IV (Харитонов 1998: 295, № 325).

Колективната монетна находка от Горни Дъбник спада към смесените съкровища, които съдържат османски и европейски монети. Тя се нарежда сред най-емблематичните находки от периода XVI – XVII век от територията на българските земи под османска власт. Четири от европейските монети в нея принадлежат към типове, каквито до този момент изобщо не са документирани от територията на днешна България. Последната европейска монета също се среща изключително рядко по нашите земи.

Най-ранната западноевропейска монета в находката е саксонска. Тя е отсечена в монетарницата на град Анаберг по време на съвместното управление на херцозите Йохан Фридрих I и Хайнрих (1539 – 1541), представители на Ернестинската линия на Ветинската династия. Монетата е отсечена през 1539 г. и е с номинал половин гулденгрошен (№ 1 в каталога: виж Mersenburgger 1983, No. 482; Keilitz, Kohl 1996, No. 100; Keilitz 2010, No. 156.1; Schulten 1974, No. 3084). Тя е изработена от монетния майстор Н. Стройбел, работил в монетния двор на Анаберг в периода 1539 – 1545 г.

Подобни монети, въпреки че се срещат в българските земи под османска власт, са доста редки. Върху реверса са представени три хералдически щита, като горе е изобразен гербът на курфюрство Саксония – т.н. „курфюрстки мечове“ – два кръстосани меча с остриетата нагоре². Под тази централна композиция един до друг са гербовете на херцогствата Саксония и Тюрингия. Върху реверса на монетата е изобразен т.н. „саксонски шлем“, който още в пре-

² Присъствието на тези мечове на централна позиция върху монетното поле е най-лесният начин за различаване на монетите на курфюршеството Саксония от тези на херцогството Саксония-Ваймар.

дходните няколко десетилетия се налага като запазена марка на саксонското монетосечене. Саксония всъщност е една от първите държави, които секат талерови монети още от 1500 г. (Hammer 2007, 54), като най-ранните сред тях са отсечени именно в монетарницата на град Анаберг през септември 1500 г. (Haupt 1974, 97). Само до края на същата 1500 г. там били отсечени около 25 000 талера, а в следващите години били сечени ежегодно талери за около 30 000 кьолнски марки (Weber 2010, 12, Abb. No 7). Саксонският гулденгрошен се равнява на 21 грошена (Haupt 1974, 96), т.е. точно толкова, колкото и златният гулден, който от своя страна тежи 2,54 г при радио 10,8:1 (Hammer 2007, 54).

Саксонските талерови монети през първите три десетилетия на XVI в. все още имат сравнително тясно географско разпространение, но в следващите години започват да се разпространяват и са приемани охотно в редица държави, включително и в Османската империя, поради чистотата на сребърната сплав и голямото майсторство при изработката им. Те били отсичани съгласно Монетната наредба (Münzordnung) от 1500 г., според която в херцогството трябвало да се секат единствено монети, които отговарят на нововъведените стандарти. Всички сребърни монети в Саксония са сечени по стъпка, въз основа на кьолнската марка с тегло 233,865 г, като от една марка са отсичани 8 броя монети с брутно тегло от 29,23 г и 27,41 г нетно (Топоров 1997, 19). Сребърното съдържание за отделните номинали обаче било различно. Сред сребърните монети с най-висока стойност са сребърните гулдени (равни на 21 гроша) и $\frac{1}{2}$ гулдени (10,5 гроша), при които монетната стъпка е съответно 8 и 16 (29,23 и 14,62 г бруто; съответно 27,4 и 13,7 г нето). И двата номинала са сечени от 15-лото сребро с проба 937,5 / 1000 (Weber 2010, 11, Tabelle 1; виж също Топоров 1997, 18).

Втората монета в съкровището от Горни Дъбник е гулдинер от 1544 г. на свободния имперски град Кемптен (№ 2 в каталога, виж Bernhart 1926, No. 87; Nau 1964, No. 112; Schulten 1974, No. 1578; Davenport 1979, No. 9365; Haertle 1993, No. 137; MB#44). Тя спада към тип, който се сече относително кратко време – между 1541 и 1549 г. Градът е обграден от територията на херцогство Бавария и се намира недалеч от езерото Констанц и границите на графство Тирол и Швейцарската конфедерация (тогава всички в границите на Свещената римска империя). Върху аверса на монетата е представен свещеният римски император Карл V (1519 – 1556), а върху реверса – германският герб от периода на неговото управление с три хералдически щита с гербовете на Австрия, Бургундия и Тирол.

Между 1534 и 1588 г. имперските градове Давентер, Кампен и Зволе имат общо монетосечене с изобразени на реверса трите градски герба. През горепосочения период са сечени три типа талери,

като този в съкровището от Горни Дъбник спада към най-късния с изображение на император Карл V (1519 – 1556) и означена година на отсичане (№ 3 в каталога, виж Delmonte 1967, No. 673; Davenport 1977, No. 8534).

Монетата, независимо, че е издадена от името на три града, всъщност е отсечена в монетарницата на Кампен. Тя е с номинал райхсталер (наричан в нидерландските земи рийксдаалдер, а във Франция – есю) и по това време е равна на 30 стуйвера (щюбера) и е отсечена през 1555 г. Градовете Давентер, Кампен и Зволе са разположени на територията на Графство Оверийсел и в следващите десетилетия монетите им (както и тези на впоследствие създадената нидерландска провинция Оверийсел) ще играят съществена роля в монетната циркулация на Балканите под османска власт. Дори и след създаването на свободната нидерландска държава, те ще продължат да сечат собствени монети. Всъщност настоящата монета е сред най-ранните, които навлизат по османските пазари. Върху аверсът ѝ виждаме тогавашния свещен римски император Карл V (1519 – 1556), а върху реверса са гербовете на трите свободни града.

Райхсталерът ще се окаже сред най-трайните и най-разпространени в общеевропейски мащаб сребърни късносредновековни монети. Съществува мнение, че германските местни владетели имали желание за пълна замяна на златния гулден с аналогична и равностойностна сребърна монета. Счита се, че за първи път това желание било изразено на общоимперския Райхстаг през 1521 г. (Топоров 1997, 21). Така се стига до издаването на т.н. „Еслингски монетен правилник“ на 10 ноември 1524 г. от император Карл V, с който за общоимперска монетна тегловна стъпка се обявява къолнската марка, а сребърният гулдинер за имперска монета, заедно със златния гулден (Топоров 1997, 21). Всъщност официалното наименование на монетата – гулдинер – не е променено, а най-ранното споменаване на термина райхсталер е едва от 1571 г. (Arnold 1984, 5-12; Hammer 2007, 54).

Следващата по ред монета в находката е швейцарска. Тя е талер, отсечен през 1561 г. от трите най-стари кантона, поставили началото на държавата през 1291 г. – Ури, Швиц и Унтервалден (№ 4 в каталога, виж Davenport 1977, No. 8765). На аверса е представен закрилникът на трите кантона – свети Мартин, а на реверса са гербовете на трите кантона. Швейцарски монети се срещат изключително рядко в българските земи под османска власт и това е едва втората по ред от територията на днешна България. До този момент е публикувана само още една швейцарска монета, отсечена в град Цюрих и открита в землището на село Габровница, Монтанско (Пенчев 2011, 148, № 31; Пенчев 2013, 8-9).

До настоящия момент от територията на днешна България не

е документирана нито една монета на северозападното германско графство Източна Фризия. Сред причините за това е и фактът, че то е създадено като отделна територия сравнително късно (1464 г.), а освен това играе доста скромна роля в региона. Любопитен факт е, че местната династия е не от немски, а от фризийски произход, с която старите благороднически немски родове по принцип не се сродяват. Едва при управлението на граф Ерцард II е извършен пробив в това отношение, след като той се жени за принцеса Катарина, дъщеря на шведския крал Густав I Ваза (1523 – 1560). Именно при съвместното управление на Ерцард II и по-малките му братя Кристоф и Йохан II (1540 – 1566) графството започва свое монетосечене в град Ембден през 1563 г.

Към управлението на гореспоменатите трима графове се отнася и монетата, съдържаща се в съкровището от Горни Дъбник, отсечена през 1564 г. (№ 5 в каталога, виж Knурhausen 1872, Nos. 6430-6433, 9699-9702; Davenport 1977, No. 9610; Kappelhoff 1982, No. 204-205). Върху аверса ѝ е изобразен тогавашният свещен римски император Фердинанд I (1558 – 1564) и е изписана съответната титулатура, докато върху реверса е гербът на графство Източна Фризия и титулатурата на тримата графове.

Любопитен факт е, че европейските монети в колективната находка от село Горни Дъбник произхождат от относително тесен географски ареал (виж карта 1). Две от тях са отсечени най-общо във Фризийския район, а други две в Алпите. Единствено саксонската монета стои изолирано. Трябва да се има предвид, че мястото на отсичане на дадена монета не винаги бележи мястото на търговски или други връзки, както и район с преки контакти с Балканите. Често талеровите монети са използвани за големи търговски операции и изминават дълъг път между местата на отсичането и на трезоризирането им. Това е особено характерно за саксонските талери и за тези на различните свободни имперски градове, които са предимно търговски средища. Да се говори за преки връзки между въпросните издатели на конкретната монета и българските земи под османска власт не би било сериозно, включително и в конкретния случай. От друга страна, такива не могат и напълно да се изключат, особено имайки предвид малкото време, в което западноевропейските монети от Горни Дъбник са били в обращение. Освен това, тези талери нямат нищо общо (с изключение на саксонската монета) с обичайния поток на сребърни монети от Европа към Османската империя.

Османските монети в находката са 25 на брой: една на султан Селим I (1512 – 1520); шест на Сюлейман I (1520 – 1566); шест на Селим II (1566 – 1574) и четири на Мурад III (1574 – 1595). Останалите осем османски монети не могат да бъдат определени. Прави впе-

чатление, че 2 от тях са с напълно изтрити надписи и ясни следи от изтъркване, вероятно умишлено. Не може да се установи кога е станало това – преди укриване на находката или след откриването ѝ от намервача. Причините за това също остават неизвестни. Като цяло всички османски монети в съкровището са относително лошо съхранени, с недобре центрирани монетни печати, понякога със значителни измествания и приплъзване на матриците. При един екземпляр аверсният и реверсният печати са ударени по два пъти. Голяма част от османските монети също така са доста износени от употреба.

Най-ранната османска монета в съкровището от село Горни Дъбник принадлежи на управлението на султан Селим I (1512 – 1520). Именно това е монетата с двойните печати, а освен това повърхността ѝ е покрита с язви, вследствие на корозия. При отсичането ѝ голяма част от надписите са останали извън монетното поле и типът и вариантът ѝ не могат да се определят със сигурност. Ясно се виждат годината и последните букви от името на монетарницата, които са напълно достатъчни тя да бъде определена с положителност – Кустантиние (№ 6 в каталога, виж Pere 1968, No. 136; Ölçer 1972, Nos. 9031-9038; Damalı 2010a, No. 9-K-G1a ff.).

В Кустантиние е отсечена и една от монетите на следващия султан Сюлейман I (1520 – 1566). И тази монета е с доста изтрита повърхност, но отново отнасянето ѝ към конкретното управление е безспорно, понеже годината се чете ясно. Тя спада към относително рядък тип с кръгов надпис (№ 7 в каталога, виж Pere 1968, No. 209). Останалите монети на този султан също са доста лошо съхранени, вариантите им не винаги могат да се определят с абсолютна сигурност, но монетарниците личат добре. Те са отсечени в Едрене (№ 8 в каталога, виж Pere 1968, No. 203 var.; Artuk 1972, Nos. 100-101; Srećković 1987, 75-82; Damalı 2010b, No. 10-ED-G1-6), Ново Бърдо (№ 9 в каталога, виж Pere 1968, No. 203 var.; Artuk 1972, Nos. 176-178; Srećković 1987, Nos. 12, 16, 71, 73, 112-113; Damalı 2010b, No. 10-NV-G1-8) и Юскюп (№ 10 в каталога, виж Pere 1968, No. 203 var.; Artuk 1972, Nos. 226-227; Srećković 1987, Nos. 201-210; Damalı 2010b, No. 10-US-G1 ff.). При други две монети (№ 11-12 в каталога) монетарницата не може да се определи.

При монетите на следващия османски султан Селим II (1566 – 1574) не се наблюдава особена разлика при разпределението на представените монетарници. Неговите сребърни монети в находката от Горни Дъбник са отсечени в Едрене (№ 13 в каталога, виж Pere 1968, No. 253 var.; Sultan 1977, No. 1185; Srećković 2005, 33, Nos. 3-8; Damalı 2011, No. 11-ED-G1b), Ново Бърдо (несигурно определена – № 14 в каталога, виж Edhem 1915, Nos. 1106-1108; Pere 1968, No. 253 var.; Srećković 2005, 127-132; Damalı 2011, No. 11-NO-G1-2),

Белград (№ 15 в каталога, виж Edhem 1915, No. 1107; Pere 1968, No. 252; Srećković 2005, 8; Damali 2011, No. 11-BE-G1a), Юскюп (№ 16-17 в каталога, виж Edhem 1915, No. 1086; Srećković 2005, 71-75; Damali 2011, No. 11-US-G1-2), а на последната монета (№ 18 в каталога) монетарницата не се чете.

Най-късният османски султан, представен в колективната монетна находка от село Горни Дъбник, е Мурад III (1574 – 1595). Към неговото управление принадлежат четири сребърни монети, като и при тях са застъпени почти същите монетни ателиета, както и при гореописаните. Отсечени са в монетарниците на Ново Бърдо (№ 19 в каталога, виж Edhem 1915, No. 1386; Pere 1968, No. 305; Srećković 2005, 127-130; Damali 2011, No. 12-NV-G1-5), Юскюп (№ 20 в каталога, виж Edhem 1915, No. 1199; Pere 1968, No. 307; Srećković 2005, 157; Damali 2011, No. 12-US-G1-4), Сирус (№ 21 в каталога, виж Pere 1968, No. 299 var.), а при последната монета (№ 22 в каталога) името на монетарницата е останало извън монетното поле, поради неправилно центриран реверсен монетен печат.

Любопитно е разпределението на османските монети по мястото им на отсичане. Дори и бегъл поглед върху разпределението им показва, че са представени само балкански монетарници, без никоя от тях да има ясно преимущество. Две от монетите (№ 6, 7 I в каталога) са отсечени в Кустантиние (Истанбул, Турция). Една от тях е най-ранната османска монета в находката от управлението на султан Селим I, а другата е на наследника му Сюлейман I, т.е. това са две от най-ранните турски монети в съкровището. Прави впечателни относително слабо представяне на тази централна столична монетарница. Също слабо е представена и друга голяма монетарница – тази на старата османска столица Едрене (Одрин, европейска Турция) – отново само с две монети (№ 8, 13 в каталога). По-широко представена с три монети е монетарница на Ново Бърдо (в източната част на днешно Косово) (№ 9, 14, 19 в каталога). Други четири монети са отсечени в една от най-големите по онова време османски монетарници на Балканите – Юскюп (Скопие, дн. Македония) (№ 10, 16, 17, 20 в каталога). С по една монета са представени Белград (дн. Сърбия) (№ 15 в каталога) и Сирус (Сяр / Серес, дн. Гърция) (№ 21 в каталога) – и двете, особено последната, с относително скромна продукция и функционирали сравнително кратко време.

Сравнението между европейските и османските монети в съкровището показва интересни резултати. Петте християнски талера се отнасят към времето преди голямата криза в Османската империя и Европа, започнала през 1585 г., след избухването на която европейски монети масирано навлизат по османските пазари. Преди тази дата неосмански сребърни монети се срещат изключително рядко в империята, поради значителния добив на сребро на Балканите

и обилното монетосечене. Преди 1585 г., може да се каже, че не съществува особена икономическа нужда от навлизането на чужди монети. Ето защо присъствието на петте талера, всички много редки, буди удивление. Това, разбира се, съвсем не означава, че тези монети са донесени тук преди тази дата. Последното няма как да бъде установено. Все пак подобно предположение не е напълно лишено от основание, понеже по състава на находката, особено на османските монети, може да се съди, че по всяка вероятност става въпрос за семейно съкровище. Хронологическата разлика между най-ранната и най-късната монета е между 54 и 83 години. По-голяма точност не би могла да се даде, поради факта, че върху османските монети по това време е отбелязвана не действителната година на отсичане, а първата от управлението на дадения султан. Друг любопитен факт е, че османските монети в находката са със значителна степен на износване, докато европейските са почти нециркулирали. Това може да се тълкува като указание, че последните скоро след постъпването им в циркулация умишлено са били отделени и впоследствие трезоризирани.

Причините и обстоятелствата за трезоризирането на монетите остават неизвестни. Вероятно се касае за причини от личен характер. Във всички случаи по това време липсват събития от военен или политически характер, които да са свързани с региона на Горни Дъбник. Времето на укриването на находката трудно може да се определи с точност, поради спецификите на османското монетосечене, които посочихме малко по-горе. Най-общо то може да се постави по време на управлението на османския султан Мурад III (1574 – 1595) – най-късният представен в съкровището владетел.

КАТАЛОГ³:

Херцогство Саксония (Ернестинска линия)

Йохан Фридрих и Хайнрих (1539 – 1541)

1. А.: Три хералдически щита, оградени с двоен кръг. В тях са представени както следва: горе – гербът на Курфюршество Саксония (т.н. електорски или курфюрстки мечове); долу – гербовете на херцогствата Саксония (вляво) и Тюрингия. Най-горе – знакът на монетарницата в Анаберг (равнораменен кръст, ограден от пълтен кръг). Надпис околоръст: IOHANFRID·ELECTOR·DVX·SAXO·FI·F

Он.: Коронован, сложно украсен рицарски шлем (т.н. саксонски шлем) с две дълги пера, излизащи под короната и 8 знамена в два реда с човешка фигура между тях. Изображението е оградено с двоен кръг. Надпис околоръст: HEINRICVS·DVX·SAXONIE·FIE·FE·A·1539

³ Илюстрациите на монетите следват номерацията им в каталога – виж **табло XLVIII 3, 4; XLIX 1-15; L 1-5.**

½ гулденгрошен, Анаберг, 1539 г., сребро, 34 мм, 14,22 г, ИН 3425-5

Свободен имперски град Кемптен

Карл V (1519 – 1556)

2. Л.: Бюст на императора с брада и мустаци, надясно, с рицарска броня и корона на главата. С дясната си ръка държи скиптър, а с лявата – кълбо с кръст. Надпис околоръст:

CAROLVS·V·ROMA·IMP·SEMP·AVGVS

Оп.: В средата: коронован хералдически щит, в който е изобразен гербът на Свещената римска империя на германската нация от времето на Карл V – двуглав орел с разперени криле. Около него са разположени три по-малки хералдически щита с гербовете на ерцхерцогство Австрия (вляво), херцогство Бургундия (вдясно) и графство Тирол (долу). Надпис околоръст:

MON·NO·CIVITATIS·CAMPIDO·15·44

гулдинер, 1544 г., сребро, 40 мм, 28,54 г, ИН 3425-4

Свободни имперски градове Давентер, Кампен и Зволе

Карл V (1519 – 1556)

3. Л.: Бюст на императора с брада и мустаци, надясно, с рицарска броня и корона на главата. С дясната си ръка държи меч, вдигнат над дясното му рамо, а с лявата – кълбо с кръст. От двете страни на бюста – 15 55. Надпис околоръст:

MON·NOVA·TRIVM·CIVITA·IMPERIALIVM

Оп.: Три хералдически щита, разположени звездообразно, допрени в горните си части и свързани с вериги. В тях са изобразени гербовете на свободните имперски градове Давентер, Кампен и Зволе. Надпис околоръст:

DAVENTRIENSIS·CAMPENSIS·ZWOLLENSIS

райхсталер (екю), 1555 г., сребро, 40 мм, 28,38 г, ИН 3425-2

Конфедерация Швейцария

(кантони Ури, Швиц и Унтервалден)

4. Л.: Свети Мартин с папска тиара на главата и нимб, насреща, седнал на трон с облегалка. Светецът е с дълго наметало, с лявата си ръка държи дълъг скиптър, опрян на земята и подпрян на лявото му рамо, а дясната е подпряна на евангелие. Надпис околоръст:

SANCTVS·MART·INVS·EPI

Оп.: Три хералдически щита, представени звездообразно, с изобразени в тях гербовете на швейцарските кантони Ури, Швиц и Унтервалден. Между щитовете – скиптрообразни флорални орнаменти. Надпис околоръст:

+VRANIE·SVIT·VNDERVALDE·1561

райхсталер, 1561 г., сребро, 41 мм, 27,92 г, ИН 3425-3

Графство Източна Фризия

Ерцард II, Кристоф и Йохан II (1540 – 1566)

5. Л.: Допоясно изображение на свещения римски император Фердинанд I (1558 – 1564) с брада и мустаци, надясно, с рицарска броня и корона на главата. С дясната си ръка държи скиптър, подпрян на дясното му рамо, а с лявата – кълбо с кръст. В полето от двете страни на владетеля – 15 64. Надпис околоръст:

FERDI·ROMA·IMPERA·SE·AVGVSTVS

Оп.: Гербът на Източна Фризия: харпия с разперени криле, насреща, върху главата ѝ – корона, до крилето и до краката – 4 шестоъчни звезди. Надпис околоръст:

MO·EDZ·CR·IO·CE·D·PH·O·DA·PA·D·I·D·NO

райхсталер, 1564 г., сребро, 41 мм, 27,63 г, ИН 3425-1

Османска империя**Селим I (1512 – 1520)**

6. Л.: Лошо центриран двоен монетен печат, в който трудно се разчитат единствено последните букви на титлата سلطان (sultan) и името سليم (Salym).

Оп.: Двоен печат, голяма част от който е извън монетното поле. Чете се много добре годината на възкачването на султана на престола – ٩١٨ (918) и последните букви от името на монетарницата قسطنطينيه (Kustantiniyah).

акче, сребро, Кустантиние, 11 мм, 0,64 г, ИН 3425-8.1

Сюлейман I (1520 – 1566)

7. Л.: В средата – цвете. Надпис околоръст:

سلطان سليمان شاه سليم خان

Sultan Sulayman shah Salym khan

Оп.: Почти напълно изтрит надпис, от който са оцелели само няколко букви и годината ٩٢٦ (926). Стилът на оформление на монетното поле е характерен за монетарницата на Кустантиние.

акче, сребро, Кустантиние, 12 – 13 мм, 0,63 г, ИН 3425-6.5

8. Л.: سلطان
سليمان
بن سليم
خان

Sultan
Sulayman
ibn Salym
khan

Оп.: عز نصره

Azza nasruhu

ضرب

duriba

ادرنه

Adirna

٩[٢٦]

9[26]

акче, сребро, Едрене, 11 – 12 мм, 0,61 г, ИН 3425-9.8

10. Л.: Като № 8.

Оп.: عز نصره

Azza nasruhu

ضرب

duriba

نوابرد

Nuaberda

акче, сребро, Ново Бърдо, 10 – 11 мм, 0,58 г, ИН 3425-6.3

11. Л.: Като № 8, но от надписът е запазена само дясната половина с първите букви на думите.

Оп.: عز نصره

Azza nasruhu

ضرب

duriba

اسكوب

Uskup

Надписът е лошо съхранен и думите се четат трудно.

акче, сребро, Юскуп, 12 – 13 мм, 0,62 г, ИН 3425-6.4

12. Л.: Частично запазен надпис, идентичен с № 8.

Оп.: Лошо съхранен надпис, от който личат само отделни букви.

акче, сребро, 12 мм, 0,67 г, ИН 3425-9.3

13. Л.: Надписите напълно изтрити.

Оп.: Четат се само отделни букви, както и годината ٩٢٦ (926).
акче, сребро, 12 мм, 0,65 г, ИН 3425-6.1

Селим II (1566 – 1574)

14. Л.: سلطان Sultan
سليہ Salym
بن سليمان ibn Sulayman
خان khan

Оп.: عَزَّ نَصْرُه Azza nasruhu
ضرب duriba
ادرنه Adirna

акче, сребро, Едрене, 11 – 12 мм, 0,67 г, ИН 3425-7.2

15 Л.: Като № 13.

Оп.: عَزَّ نَصْرُه Azza nasruhu
ضرب duriba
نوابرده Nuaberda
٩٧[٤] 97[4]

акче, сребро, Ново Бърдо, 11 мм, 0,62 г, ИН 3425-7.1

16. Л.: Като № 13.

Оп.: عَزَّ نَصْرُه Azza nasruhu
ضرب duriba
بلغراد Belgrad

акче, сребро, Белград, 11 мм, 0,61 г, ИН 3425-7.3

17. Л.: Като № 13.

Оп.: عَزَّ نَصْرُه Azza nasruhu
ضرب duriba
اسكوب Uskup
٩٧٤ 974

Двоен печат върху реверса.

акче, сребро, Юскюп, 11 – 12 мм, 0,61 г, ИН 3425-6.2

18. Л.: Като № 13.

Оп.: Като № 16.

акче, сребро, Юскюп, 12 мм, 0,51 г, ИН 3425-9.4

19. Л.: Като № 13.

Оп.: Силно изтрит реверс. Монетарницата не се чете.

акче, сребро, 11 мм, 0,69 г, ИН 3425-8.4

Мурад III (1574 – 1595)

20.Л.:	سلطان	Sultan
	مراد بن	Murad ibn
	سليم	Salym
	خان	khan
Оп.:	عز نصره	Azza nasruhu
	ضرب	duriba
	نوابردة	Nuaberda

акче, сребро, Ново Бърдо, 12 мм, 0,67 г, ИН 3425-8.3

21. Л.: Като № 19, но надписът е много лошо съхранен и личат само някои букви.

Оп.:	عز نصره	Azza nasruhu
	ضرب	duriba
	اسكوب	Uskup
	٩٨٢	982

акче, сребро, Юскют, 11 – 12 мм, 0,49 г, ИН 3425-8.2

22 Л.: Като № 19.

Оп.:	عز نصره	Azza nasruhu
	ضرب	duriba
	سروز	Siruz
	٩٨٢	982

акче, сребро, Сирус, 11 – 12 мм, 0,67 г, ИН 3425-8.5

23 Л.: Като № 19.

Оп.:	عز نصره	Azza nasruhu
	ضرب	duriba

Монетарницата и годината са извън монетното поле.

акче, сребро, 11 мм, 0,67 г, ИН 3425-8.6

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА:

- Герасимов 1964:** Т. Герасимов. Монетни съкровища, намерени в България през 1962 и 1963 г. – Известия на археологическия институт, XXVII, 1964, 237-248.
- Ковачева 1986:** Т. Ковачева. Колективни монетни находки от периода на османското владичество в Плевенско. – Известия на музеите от Северозападна България, XI, 1986, 45-61.
- Ковачева 1988:** Т. Ковачева. Монетна находка от средата на XVII в. от Плевен. – Нумизматика, 3, 1988, 43-48.
- Пенчев 2011:** В. Пенчев. Талерови монети и техни подразделения от XVI – началото на XVII век от фонда на НИМ-София. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, VII. София, 2011, 143-156.
- Пенчев 2013:** В. Пенчев. Талер на швейцарския град Цюрих от XVI в. от фонда на НИМ-София. – Минало, 2, 2013, 8-9.

- Прокопов, Ковачева 2006:** И. Прокопов, Т. Ковачева. Монетни съкровища и монети от II–I в. пр. Хр. в нумизматичната колекция на Плевенския музей. София (изд. Агато), 2006.
- Топоров 1997:** В. Топоров. По следите на талера (от талера до долара). София, 1997.
- Харитонов 1998:** Х. Харитонов. Монетите на Европа в България (XV – XVIII в.). Велико Търново, 1998.
- Arnold 1984:** P. Arnold. Silberproduktion und Münzprägung in Kursachsen während der Talerzeit – der Einfluss des Bergbaus auf das Sächsische Münzwesen während der Talerperiode. – Numismatische Hefte, 14, 1984, 5-12.
- Artuk 1972:** I. Artuk. Kanuni sultan Süleyman adina basilan sikkeler. Ankara, 1972.
- Bernhart 1926:** M. Bernhart. Die Münzen der Reichsstadt Kempten. – Mitteilungen der Bayerischen Numismatischen Gesellschaft (Halle), 44, 1926, 113-280.
- Damalı 2010a:** A. Damalı. Osmanlı Sikkeleri Tarihi, I. Ankara, 2010.
- Damalı 2010b:** A. Damalı. Osmanlı Sikkeleri Tarihi, II. Ankara, 2010.
- Damalı 2011:** A. Damalı. Osmanlı Sikkeleri Tarihi, III. Ankara, 2011.
- Davenport 1977:** J. Davenport. European crowns 1484 – 1600. Frankfurt am Main, 1977.
- Davenport 1979:** J. Davenport. German talers 1500 – 1600. Frankfurt am Main, 1979.
- Delmonte 1967:** A. Delmonte. Benelux d`argent. De zilveren Benelux. Silver Benelux. Amsterdam, 1967.
- Edhem 1915:** H. Edhem. Meskükat-i Osmaniye. Kostantinie, 1334 AH (1915 AD).
- Haertle 1993:** C. Haertle. Die Münzen und Medaillen des Stifts und der Stadt Kempten – Bestands-, Typen-, und Variantenkatalog des Allgäuer Heimatmuseums Kempten. Kempten (Museum für Kunst und Kulturgeschichte), 1993.
- Hammer 2007:** P. Hammer. Zur Entstehung des Talers. – Geo.Alp, Sonderband 1, 2007, 53-57.
- Haupt 1974:** W. Haupt. Sächsische Münzkunde, Textband. Berlin (Deutscher Verlag der Wissenschaften), 1974.
- Kappelhoff 1982:** A. Kappelhoff. Die Münzen Ostfrieslands: vom frühen 14. Jahrhundert bis 1628. Aurich (Verlag Ostfriesische Landschaft), 1982.
- Keilitz 2010:** C. Keilitz. Die sächsischen Münzen: 1500 – 1547. Leipzig, 2010.
- Keilitz, Kohl 1996:** C. Keilitz, C. Kohl. Talerteilstücke des Kurfürstentums Sachsen, Ernestinische Linie 1500 – 1547. Leipzig, 1996.
- Knyphausen 1872:** K. Knyphausen. Münz- und Medaillenkabinett des Grafen Karl zu Inn- und Knyphausen. Hannover, 1872.
- Merseburger 1983:** O. Merseburger. Sammlung Otto Merseburger umfassend Münzen und Medaillen von Sachsen. Albertinische und Ernestinische Linie (Verkaufskatalog der Münzhandlung Zschiesche und Köder, Leipzig). Berlin, 1983.
- Nau 1964:** E. Nau. Die Münzen und Medaillen der oberschwäbischen Städte. Freiburg, 1964.
- Ölçer 1972:** C. Ölçer. Sovyet Rusya müzelerindeki (Moskova ve Leningrad) nadir osmanlı madeni paraları. İstanbul, 1972.
- Pere 1968:** N. Pere. Osmanlılarda madeni paralar. İstanbul (Doğan Kardeş Matbaacılık), 1968.
- Schulten 1974:** W. Schulten. Deutsche Münzen aus der Zeit Karls V. Frankfurt am Main, 1974.
- Srećković 1987:** S. Srećković. Osmanlijski novac kovan na tlu Jugoslavije. Beograd, 1987.

- Srećković 2005:** S. Srećković. Akches, IV (Selim II Sari – Murad III, 974 – 1003 AH). Belgrade, 2005.
- Sultan 1977:** J. Sultan. Coins of the Ottoman Empire and the Turkish Republic. A Detailed Catalogue of the Jem Sultan Collection, Vol. I, II. Thousand Oaks (CA), 1977.
- Weber 2010:** T. Weber. Die sächsische Münzprägung von 1500 bis 1571. München, 2010.

PART OF A HOARD FROM THE 16TH C. FROM GORNI DABNIK
VILLAGE, PLEVEN REGION

Krasimir T. Krastev, Veliko Ivanov
(*Summary*)

In 1996, during excavation works in Gorni Dabnik village they found a leather bad with 30 silver coins (25 Ottoman and 5 Western European ones) that means a mixed hoard. The hoard ranks among the most emblematic ones from the period of the 16th – 17th c. known from the Bulgarian territory under the Ottoman domination. Four of the European coins belong to types that have not yet been documented on the territory of today's Bulgaria.

The earliest Western European coin in the hoard is a Saxon one struck in 1539 in the mint yard of the town of Annaberg during the shared government of Dukes Johann Friedrich I and Heinrich (1539-1541). Its nominal value is half a Guldengroschen. The second coin is Guldiner from 1544 of the free imperial town of Kempten. The third coin is Reichsthaler from the joint coinage of the imperial towns of Deventer, Kempten and Zwolle, struck in 1555 under Emperor Charles V (1519-1556). The fourth European coin is Swiss thaler issued in 1561 by the three oldest Cantons of Uri, Schwitz and Unterwalden. The last European coin belongs to the County of Ostfriesland struck in 1564 under the shared rule of Erhard II and his younger brothers Christoph and Johann (1540-1566).

The Ottoman coins in the hoard are 25 in number: one of Sultan Selim I (1512-1520); 6 pieces of Sultan Suleiman I (1520-1566); six pieces of Selim II (1566-1574); and 4 pieces of Murat III (1574-1595) (the remaining 8 coins cannot be identified). The coins were issued only by Balkan mints – Kunstantinie (Istanbul, Turkey), Edirne (Turkey), Novo Brdo (Kosovo), Üsküp (Skopje, FUR of Macedonia), Beograd (Serbia) and Sirus (Serres, Greece).

The reason and circumstances of concealing the coins remains unknown. It was probably a matter of personal concern.